

Etica Profesională

Titular Putină Natalia, dr., lector universitar

Note introductive

SUGGESTIONS

© Nathan Aspinwall

The Nation

Descrierea cursului

Politica poate fi abordată de o manieră:

- *descriptivă, constativă, fenomenologică* - știința politică
- *prescriptiv-normativă* – etica politică, axiologia, filosofia politică

În ultimele 2 decenii ale sec XXI se conturează două tendințe semnificative:

- Etica aplicată
- Etica globală

Obiectivele cursului:

- ❧ 1. *Obiectivul de informare* a studenților cu privire la principalele contribuții la dezvoltarea eticii politice, contribuții diseminate în sistemele de gândire filosofică și politică,
- ❧ 2. *Obiectivul de formare și modelarea a conduitei* din perspectiva deontologică, urmând să identifice datoriile morale ale oamenilor politici

Structura cursului:

Statutul
epistemologic al
eticii politice

Paradigme etico-
politice în gândirea
clasică (antică și
modernă)

Noua paradigmă
etico-politică

Preliminarii la o
deontologie
politică

Probleme speciale propuse pentru dezbateri în cadrul seminarului

- ❧ *Problema libertății, deciziei și responsabilității în politică,*
- ❧ *Problema binelui public și a rațiunii de stat,*
- ❧ *Problema corupției,*
- ❧ *Problema minciunii în politică,*
- ❧ *Problema justiției în politică,*
- ❧ *Prudența în politică,*
- ❧ *Problema păcii și a războiului,*
- ❧ *Etica terorismului,*
- ❧ *Datoriile omului public și cele aferente "serviciului public" – deontologia și etica în administrație*

Bibliografie

- ❧ Singer Peter, *Tratat de etică, Iași, Polirom, 2006,*
- ❧ Boari Vasile, *Filosofia și condiția morală a societății, Cluj Napoca, 1991,*
- ❧ Revue "Pouvoirs" no 65, *Morale et politique, PUF, 1993*
<http://www.revue-pouvoirs.fr/-65-.html>,
- ❧ *Ethics in Politics: The Rights and Obligations of Individual Political Agents*, 1st Edition, by Emily Crookston (Editor), David Killoren (Editor), Jonathan Trerise, <https://www.amazon.com/Ethics-Politics-Obligations-Individual-Political/dp/113885803X>

Tema 1: Etica și morală

- ❧ 1. Semnificația conceptelor de etică și morală
- ❧ 2. Relația etică-morală-moralitate
- ❧ 3. Principiile etico-morale

- ☞ **Bunătatea fără cunoaștere este insuficientă, cunoașterea fără bunătate este periculoasă...**
- ☞ **Tot ceea ce este necesar ca răul să triumfe este ca oamenii buni să nu facă nimic...**

Etica

Etimologie - provine de la cuvintele grecești:

- **ETHOS** (Homer) = primordial, patrie, locuință, loc de întâlnire, locul natal, obiceiuri, caracter;
- **ETHIKE** (Aristotel) = știința cunoașterii
- **ETHICOS** = din sau pentru morală

Semnificație – **ETICA**

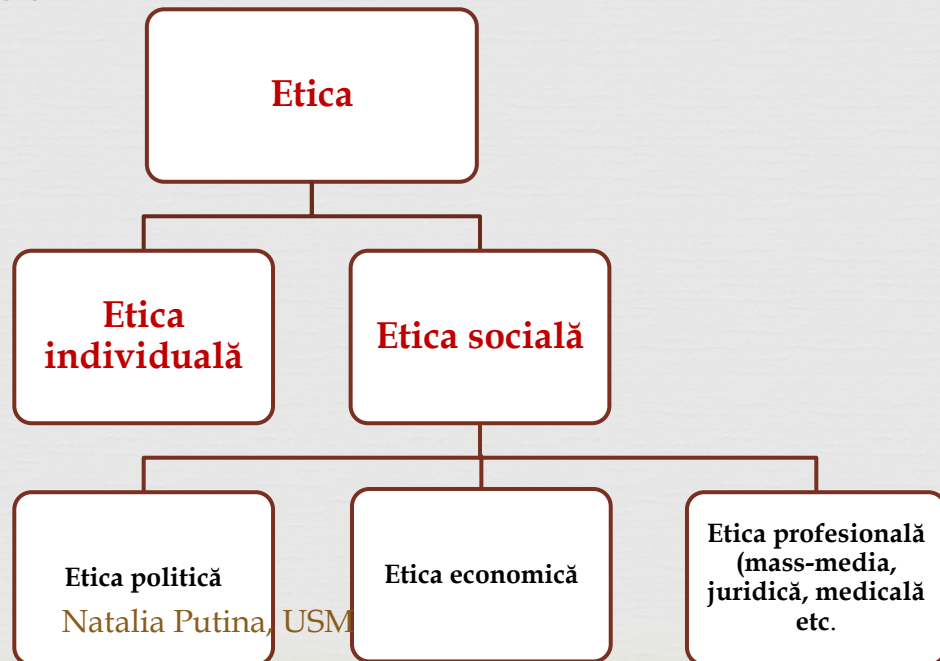
- știința ethosului (moralei)
- a binelui/răului (Socrate, Platon, Cicero)
- a fericirii, a virtuții (Aristotel)
- a plăcerii (Aristip)
- idealul social

Etica

- ☞ Știință a comportamentului, moravurilor
- ☞ Studiu teoretic al principiilor care guvernează problemele practice

Morala

Cuvântul morală provine de la
adjectivul latin **MOS-MORIS** – **moravuri**
în limba română termenul inițial a fost preluat din limba
latină

Morala reprezintă totalitatea *convingerilor, atitudinilor, sentimentelor* reflectate în *principii, norme, reguli* determinate istoric și social, care reglementează comportamentul indivizilor între ei, precum și dintre aceștia și societate (familie, grup, națiune), în funcție de categoriile: *bine, rău, dreptate, nedreptate și a căror respectare se întemeiază pe conștiință și opinie publică*

Moralitatea

Moralitatea este *un ideal în sens normativ al termenului ideal.*

Moralitatea exprimă *ceea ce ar trebui să facem și ceea ce nu ar trebui să facem* dacă am fi **raționali, binevoitori, imparțiali, bine intenționați**

Scopul demersurilor etice este MORALITATEA

- ☞ *Etica-* are caracter accentuat cognitiv și explicativ
- ☞ *Morala* are caracter proiectiv-programator
- ☞ *Moralitatea* are caracter real-practic

Deontologia

- *stricto sensu* reprezintă ansamblul regulilor după care se ghisează o organizație, instituție, profesie sau o parte a acesteia, prin intermediul organizațiilor profesionale care devin instanța de elaborare, aplicare și supraveghere a aplicării acestor reguli.
- **deontos/deont/deonto/deon** - necesitate, nevoie, obligație, ceea ce se cade = știința despre obligații □ datorii

Relația etică-morală

- a apărut ca ramură distinctă a cunoașterii, datorită lui Socrate
- Aristotel a ridicat-o la nivelul științelor

Etică și morală?

- **Etica** este teoria și știința moralei
- **Morala** reprezintă obiectul de studiu al eticii
- **Etica** reprezintă "ansamblul regulilor de conduită împărtășite de către o comunitate anume, reguli care sunt fundamentate pe distincția între bine și rău"
- **Morala** – un ansamblu de principii de dimensiune universal-normativă

Potrivit primei tradiții de definire a **eticii**, aceasta este considerată:

- *știință a comportamentului, moravurilor;*
- *studiu teoretic al principiilor care guvernează problemele practice,*

iar **morală** este socotită:

- *totalitatea mijloacelor pe care le folosim pentru ca să trăim într-un mod omenesc;*
- *ansamblul prescripțiilor concrete adoptate de către agenți individuali sau colectivi.*

Etica reprezintă *forma de cunoaștere și legitimare în conștiință* prin intermediul normelor și imperativelor morale, a unor acte și fapte omenești.

Acceptarea unei etici nu cere abandonarea unei morale private, ci considerarea celorlalte principii și norme morale ca alternative posibile în diferite contexte.

Rolul eticii este să-i ajute pe oameni și instituții să decidă ce este mai bine să facă, pe ce criterii să aleagă și care le sunt motivațiile morale în acțiunile lor.

Etica=filosofia, teoria ori știința moralei și moralității

- înseamnă să reflectăm asupra principiilor generale într-o situație particulară
- Implică detașare, explorarea și acceptarea modurilor de viață alternative
- respectăm etica în viața publică (politică, civică, profesională)

Morala = este obiectul de studiu al eticii

- morala comună este nereflexivă
- morala are o semnificativă componentă emoțională
- respectăm morala în viața privată

Obiectul eticii

Obiectul eticii îl constituie căutarea unui răspuns la întrebarea:

- Ce este bine?
- Ce este rău?
- Ce este corect?
- Ce este greșit?

Rolul eticii este să ajute oamenii să decidă *ce este mai bine să facă*, pe ce *criterii să aleagă* și care sunt *motivațiile morale* în acțiunile pe care le întreprind

Problemele centrale ale moralei sunt:

- ❧ Ce ar trebui să facem (ce ar fi bine, drept, corect, onest)?
- ❧ Cum ar trebui să-i judecăm pe alții și pe noi înșine?
- ❧ Cum trebuie să-i tratăm pe alții și să admitem să fim tratați de ceilalți?
- ❧ Ce scopuri sunt demne de a fi urmate în viață?
- ❧ Care este cel mai bun mod de viață?
- ❧ Ce fel de persoană ar trebui să fiu?

amoral și imoral

(după modelul cuvintelor franțuzești, immoral și amoral) – ambele corecte, dar cu sensuri diferite.

- ❧ **Imoral** este *antonimul lui moral* și înseamnă: *care este contrar moralei, care calcă principiile ei, care nu are nici-un principiu moral* (DEX).
- ❧ **Amoral** are sensul: *care nu are noțiunea moralității, indiferent față de morală.*

Se va spune corect, de exemplu:

- ❧ Este imoral ca un politician să profite de poziția sa în viața publică, în detrimentul intereselor poporului
- ❧ În filosofia și religia budistă, contextul în care sunt înțelese noțiunile de bine și rău este amoral, pentru că natura, consideră ei, este amorală (indiferentă față de morală) etc.

Principiile eticii și moralei

---

1. Principiul egalității în fața normelor

-egalitatea în fața normelor morale

-egalitatea în fața legii

-egalitatea în fața lui Dumnezeu

Principiile și normele morale trebuie să fie accesibile ca înțelegere, indiferent de gradul de educație al persoanei și, în același timp, ele trebuie să fie practicabile, atâta timp cât persoana are discernământ.

Recunoașterea discernământului este o condiție a autonomiei, libertății și responsabilității

Principiile eticii și moralei

2. Principiul clarității și clarificării (conceptelor, pozițiilor)

- *libertatea de a-și enunța poziția față de o problemă morală și să acționeze în consecință. Exemplu: un medic care crede ca avortul e imoral...*

O religie este impusă ca morală de stat și transferată în legislație?

- Etica nu discută adevăruri, ci poziții diferite față de problemele de alegere morală

3. Etica studiază standarde generale - tinde să depășească orice fel de diferențe rasiale, etnice, religioase, sexuale, etc.

Tema 2. Valorile morale fundamentale

- 1. Valorile morale**
- 2. Legea și norma morală**
- 3. Conștiința și responsabilitatea morală**

Tema 2. Valorile morale fundamentale

Valorile morale cuprind întreaga existență umană, sunt repere de bază ale vieții sufletești și spirituale.

- *Valori fundamentale (cardinale)*
- *Valori secundare sau derivate*
- *Valori teleologice (valori finale)*
- *Valori instrumentale (țin de mijloace)*
- *Valori materiale*
- *Valori umane*

Standartele etice sunt diferite și rezultă din diversitatea sistemelor de valori (modul în care ne organizăm și ierarhizăm propriile valori care ne ghidează în luarea deciziilor)

Valori-
scop

Valori-
mijloc

Valorile pot fi/nu fi însumate în structuri axiologice,
sau pot lucra drept factori integrativi

integrabile
(valori
economice)

neintegrabile
(valori
estetice)

integrative
(valori
religioase)

**valori
perseverative**
(economice și
politice)

**valori
amplificative**
(estetice și teoretice)

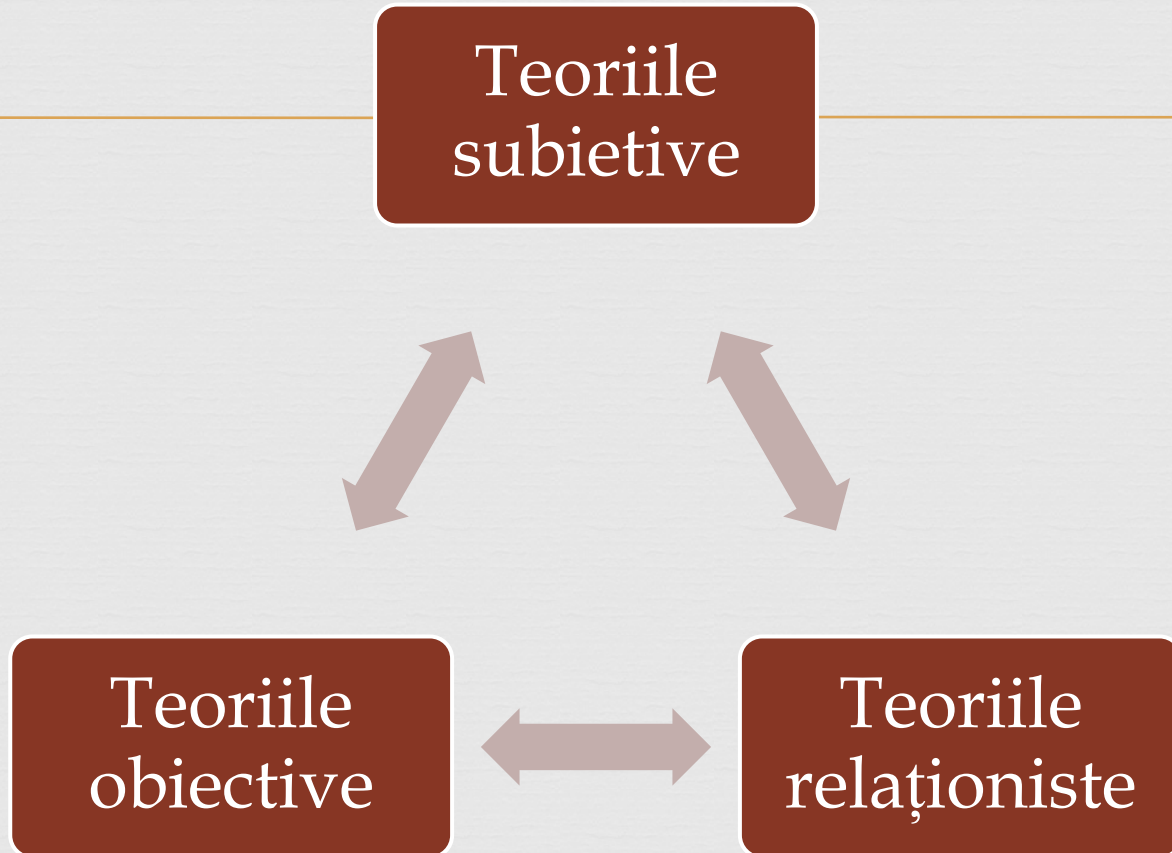
- ❧ Care sunt valorile fundamentale morale?
- ❧ Numiți-le...

1. **Binele:** util pentru un scop/ ființă, eficacitate, bunăstare, succes în afaceri (dar nu cu orice preț, oricum)
2. **Adevărul moral:** opusul minciunii, ipocriziei, vicleniei, duplicității, etc.
3. **Iubirea aproapelui:** respect, prețuire, bunătate, blândețe, compasiune, milă, dăruire etc.
4. **Dreptatea:** echitate, rațiune, corectitudine, civism, etc.
5. **Omenia:** umani, onestitate, sinceritate, modestie, etc.
6. **Datoria și obligația morală:** a munci, a ajuta pe cei din jur, a fi generoși, a fi cinștiți, a cultiva prietenia, justiția, a urma binele, a evita răul.

Teoriile cu privire la valoare

Teoriile obiective

- ❧ Valorile sunt un produs subiectiv al omului:
  - ❧ al stărilor sale psihologice,
  - ❧ al sentimentelor,
  - ❧ emoțiilor sau
  - ❧ voinței...

Dezavantajul: reduc valoarea la fenomenul subiectiv al aprecierii

Teoriile subietive

- ∞ Valoarea se bazează pe –
  - un preformism psihologic,
  - În constituirea valorii există un element *a priori* – care este *dispoziția pentru valoare, invariabilă la toți indivizii*, iar experiența nu este decât ocazia în care această dispoziție *inerentă* se actualizează (fiecare dintre noi este predispus, are *sui generis* valori virtuale, potențiale)
  - Valorile *au un caracter supranatural, aprioric și transcendental* (nu valorile sunt relative, ci cunoașterea lor)
  - Valorile sunt arhetipuri atemporale situate deasupra oamenilor și istoriei
  - Dezavantajul teoriei: ignoră determinarea social-istorică a valorii

Teoriile relaționiste

- ☞ Valoarea este o *relație de apreciere, o relație socială dintre subiectul și obiectul valorizat.*
- ☞ P. Andrei, *Filosofia valorii* "valoarea nu este un atribut nici al subiectivității, nici al obiectului, ci o relație funcțională a amândurora"

Particularități

- ∞ Valorile nu pot fi confundate cu lucrurile,
- ∞ Valorile nu pot fi reduse la stări psihologice,
- ∞ Valoarea nu se identifică cu calitatea obiectelor
(orice obiect are calitate, nu și valoare. De ex. crizele economice, delincvența juvenilă),

Valorile sunt *criterii evaluative și standarde de judecată* pentru a putea prețui lucrurile, ideile, sentimentele în raport cu calitatea acestora de a fi sau nu dezirabile, de a reprezenta ceea ce este frumos, just, adevărat, demn, etc.

Legea morală

- ❑ *nu are caracter de constrângere, ca cea juridică, dar impune totuși sancțiuni și pedepse dacă nu este respectată*
- ❑ *impune datoria de a face bine, interzice săvârșirea răului, oferă sfaturi morale*
- ❑ *nu poate impune întotdeauna și oricui un bine determinat, lăsând libertate în alegere și acțiune*
- ❑ *are ca obiect **binele**, iar ca scop suprem, **fericirea***

Norma socială

- ❑ **Norma-** regulă obligatorie după care trebuie să se conducă cineva sau ceva.
- ❑ **Normalitatea** apare astfel ca o măsură a respectării normelor, a constrângerilor și prescripțiilor societății căreia îi aparține persoana respectivă
- ❑ **Normele** nu vin din interiorul individului, ele *sunt exterioare și provin din obiceiurile, legile, tradițiile* unei societăți sau grup social care *își constrânge membrii* să adopte conduite și comportamente care să le corespundă așteptărilor societății sau grupului.

Norma socială

"**nomos**" - la grecii antici - *respectarea ordinii și legilor instituite de zei*

"**dao**" - calea, are mai multe forme:

- **Dao al cerului**
- **Dao al oamenilor**
- **Dao al omului**, forme diferite una de alta, dar care se influențează ierarhic de sus în jos

Normele sociale

Normele sociale sunt impuse, promovate și perpetuate prin mai multe metode:

- *sunt interzise* acele comportamente sau conduite care aduc atingere valorilor societății sau grupul social;
- *sunt recomandate, aprobate* acele comportamente sau conduite care ajută la integrarea individului ca membru al societății;
- *sunt obligatorii* acele comportamente sau conduite care conservă ordinea acelei societăți

Nerespectarea normelor și modelelor societății denotă un comportament deviant, o ieșire din normalitatea vieții și ordinii sociale.

Conștiința morală

- ❑ *este organul de manifestare și de cunoaștere a legii morale*
- ❑ *este o judecată a valorii morale a faptelor noastre sau ale altora, având caracter subiectiv și temporal*
- ❑ *este rezultatul presiunilor sociale și ale evoluției societății în care individul s-a format*

A avea conștiință morală înseamnă a recunoaște existența unei ordini morale

De unde vin toate aceste standarde, principii și valori?

Conștiința morală poate fi considerată:

- ❑ un instinct divin, (*instinct – dimensiune irațională*)
- ❑ o judecată practică a sufletului, rațiunii, spre a face o faptă reală (*dimensiunea rațională, conștiință, logică*)
- ❑ o putere psihică prin care deosebim faptele bune de cele rele (*dimensiune, rațională, emoțională*)

reprezintă facultatea unei persoane de a deosebi binele de rău și de a respecta ordinea morală

Pentru a fi moral trebuie să trăiești în acord cu codul comunității tale și să le respecti pe cele ale altora

Responsabilitatea morală

- ❑ este consecință firească a libertății
- ❑ este atitudinea sufletească și rațională prin care suntem conștienți de fiecare acțiune a noastră, asumându-ne consecințele.
- ❑ se întrepătrunde permanent cu celelalte dimensiuni ale responsabilității: juridică, politică, profesională, familială

Relațiile morale pot fi clasificate:

individ-colectivitate,
relații interindividuale,
grup-societate,
relațiile cu sine,
relațiile cu natura